ئەو جیهانەی جێگای ئێوەی تێدا نەبووەوە تەنیا شایستەی رووخاندنە ... سەڵاحەدین ئەحمەد

لە دوای سێی ئابی ٢٠١٤ قسەکردن شەرمە. بەڵام ئەم جیهانە وەکو ئەوەیە دۆزەخی جیهانێکی تر یان خەونی هەرە تاڵی خوداوەندێکی شکاو بێ، تایبەت بۆ ئەوانەی بە کەمتر لە ئازادی رازی نین و ئەوانەی توانای شەرمەزاربوونیان هەیە.

ساڵ بە ساڵ خیانەتەکان کەڵەکە دەبن و ئەوانەی توانای شەرمەزابوونیان هەیە کەمتر. رۆژێك دێ نەك هەر سی رۆژەکەی ئاب هەموو رۆژەکانی دوازدە مانگی ساڵ بەشی ژمارەی خیانەتەکان ناکەن. لە راستیدا، ئەگەر نەریتی مێژوونووسین هەبوایە، دەمێ بوو رۆژمێری خیانەتیش دروستببوو، رۆژمێرێك خانەی هەموو رۆژێکی یادی خیانەتێك دەبوو، خیانەتێك بەشی ئەوە شەرمەزاریی دروستدەکرد کە لەژیانداماوە خۆشبەختەکان کەمتر بڵێن و زۆرتر گوێ لە پەرواوێزخرا و کپکراوەکان بگرن، بۆ خاتری کەس نا بۆ خاتری ئینسانییەتی خۆیان.

لە شەنگاڵ دوا دڵۆپی ئابڕووی دەستەجەمعی نوێنەرانی فەرهەنگیی و دەسەڵاتداریی زۆرینە تکا. بەڵام ئابڕوو هیچ نییە بۆ توێژگەلێك کە لە بازاڕەکانی سەرمایەدارییدا رۆژانە خاکوخۆو هەڕاجدەکەن بۆ کەمالیست و ئیخوانچی، بۆ ئایەتوڵا و حیزبوڵایی، بۆ رەکەزپەرستی سپیپێستەکان، و بۆ هەر کەسێك کە بە زمانی کوردی قسە نەکات و پەرواێزخراو نەبێت. ساڵانی تر دێن و دەڕۆن، شارانی تر دەفرۆشرێن و خەڵکانی تر قڕدەکرێن هەتا ئەو کاتەی کە پەراوێزخراوەکانی زۆرینە رێگایەك دادەهێنن بۆ ریشەکێشکردنی هەموو توێژێکی سەردەست و خودی سەردەستی، نەك تەنیا ئەحزابی مافیا و جاشڵەفتار.

لە دوای سێی ئابەوە هیچ شتێك شایستەی ووتن نییە. دەبوایە ئەو گورزە سەرلەبەری زمان و ئیمانی کۆمەڵگەی باشووری هەڵتەکاندایە تا ئەو جێگایەی کە جگە لە خۆسازکردن و جیهانسازکردن بۆ شۆڕشێکی سەرتاپاگیری کۆمەڵایەتی هیچ بەهانەیەك بۆ ژیان نەمێنێ. ژیانی خامۆ کە بوو بە عادەت، پووچگەرایی باڵدەکێشێ بە سەر فەزای گشتیدا و ووتن و نەووتنی هەر شتێك وەکو یەکە. بەڵام توانای درککردن بە تراژیدیا لە هەموو میللەتێکدا نییە. چارەنووسی ئەو

میللەتانەی کە ئەو توانایە تیایاندا گەشەی نەکردووە هەردەم دووبارەبوونەوەی کارەساتەکانە. لە هەموو وەرچەخانێکی ناوچەیی و جیهانیدا بە کاردەهێندرێن و پاشان تەوەلا دەکرێن و زۆر جاریش لە میانەی ئەو یارییانەدا کارەساتیان بەسەردا دەسەپێندرێت. بەڵام کارەساتەکان نابن بە رووداو، ناکرێن بە وێستگەی حەپەسان و تێڕامان و بچڕان. لەبەر ئەوە، لە ئیرادەیەکی تاریك و زەینێکی نادیدە و یادەوەرییەکی پەککەوتووەوەی خۆیان مەحکومدەکەن بە دووبارەبوونەوەی تراژیدیاکان. لە بازنەیەکی کوشندەدا یەخسیری کۆتوبەندێك دەبن کە دەستکردی خۆیانە و بۆ گەردنی خۆیانە.

لە تێزابی پوچگەراییدا دەرئەنجام هەموو بونیادێکی کۆمەڵایەتی دادەوەشێ. زمان و خەیاڵ بەیەکەوە رەزیل دەکرێن. لە داڕزانی ئیکۆلۆژی کۆمەڵایەتییدا، بیابانبوونی کۆمەڵایەتی دەقەومێ. لە بیابانبوونی کۆمەڵایەتییدا هەموو تاکەکەسێك بە تەنیا، بە بێ کۆمەك، بە بێ ئینتیما بێ هیچ تۆڕێکی بەها، لە نەبوونی هەر جۆرە پەرژینێکی پاراستنی دەزگایی و کۆمەڵایەتییدا، بە رووتی دەبێ بە خۆراکی دژوارییەکانی ژیان. لە دەرئەنجامدا هەموو کەسێك خۆی بە ستەملێکراو دەزانێ لە کاتێکدا رۆژانە ستەم لەوانە دەکات کە وەها هەڵکەوتووە لە خۆی کەمدەسەڵاتتر بن جا بە هۆی چینایەتییەوە بێ یان بە هۆی جێندەرەوە یان تەمەن یان هەر هۆیەکی تری پەیوەند بە تەونی پەیوەندییەکانی دەسەڵات و دابەشبوونی ئامرازەکانی سەپاندن. بەزەییبەخۆداهاتنەوە، لەزەتوەرگرتن لە مومارەسەکردنی زۆرداری، و پەسەندکردنی زۆرداری دەبن بە رەفتاری بەربڵاو وەکو ئەوەی بە جارێ هەمووان تووشی تاعونبن بەبێ ئەوەی تاعون وەکو تاعون سەیر بکرێ، بگرە بەبێ ئەوەی لە زماندا ووشەیەك بۆ تاعون پەیدا بووبێ.

لەو جۆرە کات و شوێنەدا هەمووان دەبن بە گلەییکەر و گەلەییکردنیش دەبێ بە میکانیزمی بیانووهێنانەوە بۆ بەشدارییکردن لە زۆرداری و کەوتن و فەسادی سەرانسەرییدا. لە راستییشدا هەمووان لە هەمان کاتدا هەم قوربانیین و هەم جەلاد، بەڵام هەر کەسەو نیوەی راستی ناسنامەی خۆی دەبینێ. لە جیهانێکدا کە بیابانبوونی کۆمەڵایەتی وەکو رەوشی ئاسایی جێدەگرێ، هەموو کەس هەموو شتێك بۆ خۆی بە ڕەوا دەزانێت. کەوابوو خۆپەرستی دەبێ بە یاسای مانەوە لە بیابانێکدا کە نزیکترین کەسەکان دوورترینیانن، زمان بەرتەسکترین و رواڵەت و خۆنمایشکردن فراوانترین پانتایی داگیردەکەن. کە خۆپەرستییش دەبێ بە یاسای مانەوە، باسکردنی کۆمەڵگە وەکو باسکردنی جنۆکە و بوراقی لێدێ. ئەوەی کە هەیە دەبێ بە قەسابخانەیەك تیایدا سەری بزێوی هەر

یاخییەك دەكرێ بە پلیكانەیەك تا ساكۆپاتەكان پێیدا سەركەون بۆ كەڵەكەكردنی سەرمایەی زیاتر و قۆزخكردنی دەسەڵاتی زیاتر. تووندوتیژی رەمزیی و تووندوتیژی راستەوخۆ لە زماندا، لە نیگادا، لە جەستەدا، لە خواردندا، لە كۆڵگەدا، لە كارگەدا، لە شەقامدا، لە ماڵدا، لە پەرستگادا، لە زانینگەیدا، و لە ناو جێگادا دەبێ بە رەنگی جیهانێكی تاكڕەنگ. تا بێ، پەراوێزخراوان بێدەنگتر دەكرێن و جیهانی ئەوانی تریش زۆرتر بە پەرتگادا رێدەچێ.

كەواتە لە قوربانیبووندا، لانیكەم یەزیدییەكان شەرەفمەندن. بە ئەندازەی داوەشاویی زۆرینە، كۆمەڵگەی یەزیدییەكان لە هاودەردییدا یەكانگیرن. لە تراژیدییبووندا یەزیدییەكان بە شێوەیەكی ئەفسانەیی ئیرادەگەرن. لە قەبارەی تراژیدیاكە بترازێ، كە تەنیا یەزیدییەكان بۆ خۆیان دەیزانن، دۆڕاوی سەرەكی زۆرینەیە نەك یەزیدییەكان و ئەوانەی سەركەشانە بە هانایانەوە چوون. سەردەمی دوای شەنگاڵ سەردەمی بەربەرییەتێكی بێپایانە مەگەر ئەوەی پەراوێزخراوانی زۆرینە بە هاوكاری شۆڕشگێڕانی گروپە بێدەنگكراوەكان شۆڕشێك سازبكەن سەرلەنوێ مەرجەكانی ژیانێكی كۆمەڵایەتی ئازاد و شایستە بە كەرامەتی ئینسان بەرهەمبهێنێ.

لەم ساڵیادە تاڵەدا داوای لێبووردن لە هەموو یەزیدییەك دەكەم لە هەر رۆژگارێكدا ناسیبێتم و هەر یەزیدییەكیش كە شەرەفی ناسینیم پێ نەبڕابێ. داوای لێبووردن دەكەم لەبەر ئەوەی لە جیهانێكدا هەناسە دەدەم و جارناجار قسە دەكەم كە رێگای دا سێی ئاب رووبدات.

جیهانێك جێگای ئێوەی تێدا نەبووەوە تەنیا شایستەی رووخاندنە.

ژیانێك دوای شەنگاڵ بەردەوام بێ رەوایەتی نییە لە پڕۆژەی رووخاندنی ئەو جیهانە ئابڵووتكاوەدا نەبێ كە توانای هەستبەختاباربوونی تێدا نییە.

سەلاحەدین ئەحمەد

Twitter: @SaladdinAhme
https://www.facebook.com/saladdin.ahmed

٢٠١٩\٨\٣

٣ی ئاب … عەلی مەحمود محەمەد

زیاتر لە 1200 ساڵە ئێزیدییەکان لەسەر ئەم خاکە جینۆساید دەکرێن, هەموو ئەو تاوانانەی داعش ئەمرۆ ئەنجامی داوە, بە درێژایی ئەو مێژووە , سەدان جار لە دوبارە بونەوەی بەردەوامدا بووە , لە ماوەی دوانزە سەدەی رابردوودا بەردەوام جینۆساید و تاڵان کراون و کچان و ژنانیان کراوە بە کەنیزەك و لە بازاڕی گەرمی کۆیلەی شارەکان فرۆشراون, پیاوان و مناڵانیشیان کراون بە کۆیلە و لە زۆربەی جارەکانیش بۆ خۆ رزگارکردن بە زۆر ئاینیان پێ گۆڕدراوە , تەواوی ئەو تاوانانەش بەرگی پیرۆزییان بەبەردا کراوەو بە جیهاد و غەزا ناوزەد کراون, لەو 73 فەرمانەی پێشوو وەك ئاماژەی پێ دەدەین , پیاوانی موسڵمانی کورد لە ژێر پەرچەمی ئایندا بەشداریان لە کۆی تاوانەکاندا کردووەو شانازیشیان پێوەی کردووە، هەندێك جاریش خۆیان سەرکردایەتی فەرمانەکانیان کردووەو تاکە بکەر و فەرماندەری تاوانەکان بوونە.

لە مێژووشدا هەندێکیان بە پاڵەوانی ئەفسوناوی نەتەوە هەژمار کراون و ئێستاش شانازییان پێوە دەکرێت , وەلێ لە دوا فەرماندا, فەرمانی رۆژی چوار شەمە رەشەی 3ی ئەگستسی ساڵی 2014 ەدا, کە پیاوانی ئیسلامی توندڕەوی عەرەبی سونە مەزهەب پەی هەڤسان لە ژێر ناوی داعش, بە بەرچاوی کەناڵەکانی راگەیاندنی جیهانەوە تاوانەکان رابردوویان دوبارە کردەوەو بەرهەم هێنایەوە, ئیتر ئێستا پیاوانی کورد نەك بەشێك نین لە پرۆسەکە و ئەکتەری چالاك نین لە تاوانەکەو شانازیکەر نین بە جینۆسایدەوەو تاڵان کەر نین بە ماڵ و ژنی ئێزیدیەکانەوە, بگرە بە پێچەوانەوە بە هەڵمەتی هەموو ئێزیدین قۆناغێکی نوێ دێتە پێشەوە , بە یەکەمجار ئێزیدی بوون دەبێتە شانازی بە دەستە بژێریکی گەل, ئەو چوار شەمە رەشەی 3-8 لە تاوانەکانی داعشدا, بە بەردەم راگەیاندنەکانەوە چەندە رەشە قێزەونترە بێت , دوا فەرمانی 3-8 دەبێتە دوا کۆمەڵکوژی ئێزیدییەکان و کەی73 فەرمانەکەی پێشوو , لە ئاوێنەی یاداوەریدا زیندو دەکاتەوە و لە گێڕیدا مێژووش دادگایی دەکاتەوە, دەیانکات بە بەشێکی بەزلێکراو لە خۆی و مێژوو, مێژوو لێرەدا پێچەوانە دەبێتەوە, مێژوو قێزەون دەبێت بە درەو تاوان , 3ی ئاب لە

شانازییەوە دەگەرێت بۆ دادگاییکردنی مێژووی تاوانە هاوچەشنەکانی رابردوو, 74 دەبێتە پرسەی دادگاییکردنی 73 فەرمانەکەی پێشوو, داعش دەبێتە ئاوێنە پیاوە پیرۆزەکانی رابردووو لە تاوانەکانی ئەودا دادگایی دەکرێنەوە.

لێرەدا هەست بە گۆڕانکارییەکی هێمنانە دەکەین لە عەقڵی تاکی کورددا, هەرچەندە بەشێکیشی لە ژێر کاریگەری ئیسلامی سیاسیدان, کەم تا زۆر هاوسۆزن لە ناوەڕۆکدا لەگەڵ داعش, کەمایەتییەکی زۆر بچوك نەبێت, بە ئاشکرا ئەوی دی هەموو رەتی تاوانەکەیان کردەوە , ئیتر ئێزیدییەکان مرۆڤی پێش چوار رۆش نین , ئیتر شەمەی 3-8-2019 , هەموو بە بەدەنگ چرکەیەك رادەوەستن و رێز لە قوربانیان دەگرن , ئیتر هەموو 3-8ی ساڵێك نەفرەت لە هەموو فەرمانەکان دەکەینەوە, ئیتر فەرمان بەرگی پیرۆزی لەبەر دادەکەنرێت و ناشرین و بێزلێکراوە, ئیتر هەموو رقمان لە وشەی فەرمانە, بە رێزگرتن لە قوربانیان رەتی مێژووە رەشەکانی هاوشێوەی رابردوو دەکەینەوە , ئیتر فتوادەرانی فەرمانەکانیش لە پیرۆزی دەخەین و لە تاوانەکانی داعشەوە دادگاییان دەکەین, هەر بەوەندەشەوە نا بگرە بڕۆین بەرەو دادگاییکردنی مێژوویانەی ئەوانەی لە 12 سەدەی رابردوودا بەشدار بوونە لە تاوانە هاوچەشنەکانی چوار شەمە رەشەکە,ئیتر هەموو 3-8 ێك بووە بە بەشێك لە یادەوەری گەلەك , بووە بە دابڕان لە گەڵ مێژووی 1200 ساڵەی رابردوو و هەر 73 فەرمانەکەی پێشو تر, بووە بە دابڕان لە کلتورو تاوانی داعشیانە .

لە فتوکانی ئەحمەدی کوڕی حەنبەل (780-855 م) ەوە , تا فتواکانی لەیسی سەمەرقەندی و مەسعودی و ئەبو سعودی عەمادی بەم هەموو پلەو پایە ئاینییەوە (“خگيب المفسرين” شيخ الإسلام, مفتى القسگنگينە,) کە ئێزیدییەکانی بە لە کافر کافرتر ناو زەد کرد, فتوای کوشتنی پیاوان و بە کەنیزەك کردنی ژنانیانی دەردەکرد, هەموو ئەوانەی بە فتواو فەرمان بەشداری جینۆسایدی ئێزیدیەکانیان لە مێژوودا کرد,جارەکی دیکە لە بەردەم ئاوێنەی تاوانەکانی داعش خرانەوە ناو قەفەسی دادگای مێژوو, ئیتر لێرەوە عەمادی شێخ الئیسلامی ئومەیەك نیە لای ئێمە, بەڵکە فتوا دەری تاوانەکی مێژوویی بەردەوامە بە زیاتر لە دوو سەدەو تاوانباری جینۆسایدە , کە سەدان فەرمان لە بەر ڕۆشنایی فتواکەیدا دەردە چێت و پێکهاتەیەکی گرنگ کە ناوی ئێزیدیە هەوڵی سڕینەوەی دەدرێت ,ئەوەی ئێستا داعش دەیکات , عەمادی درێژ ماوەترین موفتی ئاستانە چوار سەدەو نیو لەمەوپێش دەریکرد بەرامبەر بە ئێزیدییەکان, بە پیرۆزیش زانراو کەسیش بە

یەك دەر دژی نەوەستایەوە.

قڕ کردنی ئێزیدییەکان لە ساڵی 224ی کۆچییەوە , لە سەردەمی خەلیفە موعتەسەمی عەباسییەوە دەستی پێکرد, وەلە فتوای ئەبو سعودی عەمادی لە ساڵی 1560 ڕەوایەتی ئاینی پێ بەخشی و پیرۆزی دا بە قڕ کردنەکە لە پێششی ئایندا, ئەم فتوایە بووە هەوێنی دەیان فەرمانی مەرگ, چڕترینیان فەرمانەکانی قڕکردنەکانی سەدەی نۆزدە بوو , سەدەیەکی پڕ نەهامەتی و تاوان بوو بۆ ئێزیدییەکان, ئەم فەرمانانە تەنها خەلیفە و پاشا تورکەکان پێی هەڵنەستان ,لە ساڵانی 1832 و 1834 پاشای کۆرەی ڕەواندز و فەرمانی بەدرخان بەگ لە ساڵی 1844 لە ناو فەرمانە زۆرو زەبەنەکاندان, بۆیە لە بەر ڕۆشنایی و ئاوەنەی تاوانەکانی داعشدا, دەبێت بۆ پێگەی کەسایەتی ئەو کەسایەتیانەدا بچینەوەو لە دادگای مێژوودا دادگایی بکرێنەوە, راستە هەر مرۆڤێك لە مێژوودا مرۆڤەکان بە شێوازێك دەیخوێننەوە, بۆیە پاشای کۆرە ئیتر پاڵەوانە مێژووەکە نابێت ببێت , ئەو بکەری تاوانی گەورەیەو دەبێت دادگاییبکرێت.

نوێکارێکی چیڕۆکی کوردی لە کتێبێکدا … ڕانانی/سەدیق سەعید ڕواندزی

ناوی کتێب(سەدرەدین عارف نوێکاری چیڕۆکی کوردی)/ نووسینی(سابیر ڕەشید)

چیرۆکی کوردی لە سەرەتای سەرهەڵدانییەوە کە مێژووێکی زۆر کۆنی نییە بە مانا هونەرییەکەی لە ئەدەبی کوردیدا، تاکو ئێستا هەڵگری سیماو خەسڵەتی هونەری جیاوازە کە بە پێی قۆناغەکانی پێشکەوتنی گۆڕانکاریان بەسەر داهاتووە. بەڵام سەرەتای هەفتاکانی سەدەی ڕابردوو، بە قۆناغێکی تازەی گەشەکردنی چیڕۆکی کوردی لە ڕووی فۆرم و ناوەڕۆك و تەکنیکەوە دادەنرێت. ئاخۆ پێشتر هیچ هەوڵێکی نوێکردنەوەی چیڕۆکی کوردی بەرلەو قۆناغە دراوە؟ کتێبی(سەدرەدین

عارف نوێکاری چیرۆکی کوردی) کە چیرۆکنووس و لێکۆڵەر(سابیر ڕەشید) نووسیویەتی، تا ڕادەیەکی زۆر وەڵامی ئەو پرسیارە دەداتەوە و سەرەتاکانی نوێکردنەوەی چیرۆکی کوردی و دەرچوون لە سێیانەی مۆپاسانی ڕووندەکاتەوە.
ئەم کتێبە دەکرێ بڵێین لە دووبەشی سەرەکی پێکهاتووە. لە بەشی یەکەمیاندا، نووسەری کتێبەکە سەرلە نوێ سەرجەم ئەو چیرۆکانەی(سەدرەدین عارف)ی کۆکردوونەتەوە و جارێکی تر لەو کتێبەدا بڵاویکردوونەتەوە، کە ژمارەیان نۆ چیرۆکە و لەماوەی سی ساڵدا نووسراون. بێگومان کۆکردنەوەی ئەم چیرۆکانە لە کتێبێکدا، کارێکی گرنگ و پڕ بایەخە بۆ خوێنەرانی چیرۆک و توێژەرانیش بەتایبەتی ئەگەر مەبەستیان بێت لە بارەی ئەوچیرۆکنووسە و دنیابینی چیرۆکەکانی بنووسن.

چونکە لە پەراوێزی خوێندنەوەی چیرۆکەکانەوە، خوێنەر دەشێ ڕاڤەی ناوەڕۆك و فەزای چیرۆکەکان و ئەو تەکنیکانەش بکات کە چیرۆکەکانی پێ نووسراون. ئەگەر بە وردی سەرنج لەو نۆ چیرۆکە بدەین، دەبینین ناوەڕۆکی چیرۆکەکان ڕەنگدانەوەی کێشە نەتەوایەتی و چینایەتی و بارودۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی کوردستانن لە ساڵانی شەستەکان و هەفتاکاندا. ئەوەی بۆمن وەك خوێنەرێك لەو چیرۆکانەدا جێگەی سەرنج بوو(چونکە نووسەری کتێبەکە لە بارەی تەکنیکی چیرۆکەکانەوە لێکۆڵینەوەیەکی بە برشتی نووسیوە و پێویست ناکات لەو بارەیەوە هیچ بنووسین) ئەوەیە، کە چیرۆکەکان بە زمانێکی ڕەسەنی کوردی و پەتی نووسراون و زۆربە دەگمەن وشەی بیانی لەو چیرۆکانەدا هەیە.
ئەمە لەلایەك، لەلایەکی دیکەوە دەکرێ لە میانەی خوێندنەوەی ئەو چیرۆکانەدا،ستایلی تایبەتی ئەو چیرۆکنووسەمان لە بواری نووسینی چیرۆکدا بۆ دەربکەوێت. بۆنموونە: کە یەکەم چیرۆکی دەخوێنینەوە کەلە ساڵی 1967 نووسیویەتی و دوا چیرۆکیشی دەخوێنینەوە کەلە ساڵی 1997 نووسیویەتی، زۆر بە ئاسانی درك بەوە دەکەین کە سەدرەدین عارف، لە سەر یەك ستایل و تەکنیکی تایبەت بە خۆی بە جیاوازی ڕوداو و ناوەڕۆکی چیرۆکەکان، چیرۆکی نووسیوە. واتا بە ئاسانی مۆرك و ناوەڕۆکی ئەو چیرۆکانە دەناسینەوە.

ناوەڕۆکی چیرۆکەکانی بەگشتی، ڕەنگدانەوەی واقیعی کۆمەڵگای کوردی و خەم و ئازارەکانی مرۆڤی کوردبوونە، کە ئەمەش دەلالەتە لەوەی کە چیرۆکنووس لە نزیکەوە لە گەڵ خەم و ئازاری گەلەکەی ژیاوە.خاسیەتێکی دیکەی ئەو چیرۆکانە بۆمن وەك خوێنەرێك جێگەی لەسەر وەستان بوو، ناوی کارەکتەرو پاڵەوانەکانە. سەدرەدین عارف

لە شەستەکانی سەدەی ڕابردوودا، هەولیداوە شوناسی کوردانە بەناوی کارەکتەرەکانەوە بلکێنێت.یاخود بە گۆکردنێکی کوردانەوە، ناوی کەسەکان بهێنێت. بۆنموونە: ناوی کارەکتەری چیرۆکەکانی(نەژاد_ قالە□□□□ گەلاوێژ□ێ□□□□حەمە غەریب-سۆفی عەلی□ێ□□ۆفەرهاد□□□□ □□□□□□□هیوا)یە.

ئەم ناوانە، بە بڕوای من ڕەنگدانەوەی ئەو زمانە پەتیەن کە چیرۆکەکانی پێنووسراون. ئەگەر ناوێکیش شوناسێکی عەرەبییانەی هەبێت، چیرۆکنووس هەوڵیداوە ناوەکە لەگەڵ زمان و دەربڕینی کوردی بگونجێنێت. لە زمانی ناوچەکانی سلێمانی و شوێنەکانی دەوروبەری (محمد) دەکەنە(حەمە) و(قادر) دەکەنە(قالە).کە ئەمیش لە چیرۆکەکانیدا،بەهەمان شێوە ناوی حەمەو قالە دەهێنێت. وێڕای ئەمەش لە کۆمەلگەی ئێمەدا، ئەو ناوانە برەوێکی زۆریان هەیە کە هەڵگری پێشناوێکی ئایینین.
لەچیرۆکەکانی سەدرەدین عارفیشدا، چەند ناوێکی وەك:_(سۆفی عەلی و مەلاپیرداود و مەلا سعید و مەلا قادر) هەن.واتا ناوەکان شوناسێکی کوردانەیان پێ دراوە. بەشی دووەمی ئەو کتێبە، لە دووبابەتی سەرەکی پێکهاتووە، لەبابەتی یەکەمیاندا نووسەری کتێبەکە پێگەی سەدرەدین عارفی لە بیبلیۆگرافیای چیرۆکی کوردیداخستۆتە ڕوو، کە تیایدا ئاماژەی بە چەند سەرچاوەیەك لە بارەی مێژووی چیرۆکی کوردی کردووە. بابەتی دووەم لێکۆڵینەوەیەکی هەمەلایەنە و فراوانە لە بارەی تەکنیك و ناوەڕۆکی ئەو نۆچیرۆکەی چیرۆکنووس کە لە بەشی یەکەمی کتێبەکەدا بڵاوکراونەتەوە. ئەم لێکۆڵینەوەیە، هەرچەندەکورتە، بەڵام پوخت و چڕەو دەروازەیکی باشە بۆ ناسینی ئەزموونی ئەو چیرۆکنووسە لە بواری چیرۆکدا.
بەڵام لەوەیان گرنگتر لە ڕوانگەی من وەك خوێنەرێك ئەوەیە،خوێنەر کەئەو لێکۆڵینەوەیە دەخوێنێتەوە، دەگاتە ئەو دەرەنجامەی کە نوێکردنەوەی چیرۆکی کوردی لە ڕووی ڕەگەزەکانی تەکنیکەوە بۆپێش هەفتاکانی سەدەی ڕابردوو دەگەڕێتەوە، بەدیاریکراویش لە چیرۆکەکانی ئەو چیرۆکنووسەوە دەبینرێت.تەنانەت بەشێك لەو تەکنیکانە، پێشتر لە چیرۆکی کوردی نەبوونەوە ئەم یەکەم جار بەو تەکنیکەوە چیرۆکی نووسیەوە. لەم ڕوانگەیەشەوە نووسەری کتێبەکە، ئاماژە بە چەندین ڕەگەز دەکات کەبەرلەوەی لە ساڵانی هەفتاکاندا لە چیرۆکی کوردی دابهێنرێن، سەدرەدین عارف لە نیوەی دووەمی شەستەکانەوە ئەو ڕەگەزانەی لە چیرۆکەکانیدا بەرجەستە کردووە. دیارە ئەو ساغکردنەوەیەش لە پەراوێزی خوێنەوە و هەڵسەنگاندنی چیرۆکەکانەوە بووە.بەبڕوای نووسەری کتێبەکە، چیرۆکنووس بەرلە

هەفتاکان، چەند ڕەگەزێکی تازەی لە تەکنیکی چیرۆکەکانەوە بەرجەستە کردووە ئەم یەکەم کەسە بەو شێوەیە چیرۆکی نووسیبێت.

لەم ڕوانگەیەشەوە نووسەری کتێبەکە باس لەوە دەکات کە سەدرەدین عارف، یەکەم کەسە بە ڕاناوی کەسی یەکەمی تاك، چیرۆك بگێڕێتەوە و پێشتر بەو شێوەیە نەبووە. هاوکات هونەری چڕکردنەوەی زمانی پەیڕەو کردووەوە خۆی لە درێژدادڕی پاراستووە،لە کاتێکدا زۆربەی ئەو ڕۆمانانەی ئێستا بڵاو دەکرێنەوە،بە هەدەردانی وشەو درێژدادڕییەکی زۆریان تێدایە. وێڕای ئەمەش، بەرلە هەفتاکان، ئەم ڕەمزی لە چیرۆکەکانیدا بەرجەستە کردووە.هاوکات بایەخی بە فلاشباك داوە.

یەکێکی دیکەش لە خاسیەتە هونەرییەکانی ئەم چیرۆکنووسە ئەوەیە کە چیرۆکەکانی بەکراوەیی هێشتۆتەوە، ئەمەش وەك بەشدارییەکی خوێنەر لە تەواو کردن و بیناکردنی چیرۆکەکە کە. هاوکات بایەخی بە فۆلکلۆری کوردیش داوە و تێکهەڵکێشی چیرۆکەکانی کردووە، ئەمانە و زۆر خاسیەتی دیکەش. بە گشتی خوێنەر کاتێ کتێبەکە دەخوێنێتەوە،درك بەوە دەکات کە ئەم چیرۆکنووسە ڕۆڵێکی گرنگی لە نوێکردنەوەی چیرۆکی کوردی بینیوە و توانیویەتی شوناسی خۆی لە نەخشەی چیرۆکی کوردی دابنێت.ئەگەرچی ژمارەی چیرۆکەکانی لە پەنجەکانی دەست تێپەڕناکەن، بەڵام ئەوەی لێرەدا بۆ چیرۆکنووس گرنگ بووە،چۆنیەتی چیرۆکەکان بووە نەك چەندایەتی. لە کۆتاییدا دەستخۆشانە لە نووسەری کتێبەکە دەکەم و دڵنیام ئەم هەوڵەشی دەچێتە سەر خەرمانەی هەوڵەکانی پێشووتری کە لە بواری نووسینەوەی مێژووی چیرۆك و ڕۆمانی کوردی داویەتی و بەردەوامیشە و ئێستاش سەرقاڵی دانانی ئەنسکلۆپیدیایەکی تایبەت بەچیرۆکی کوردییە و هیوادارم تەمەن دەرفەتی بدات تەواوی بکات.

ڕانانی/سەدیق سەعید ڕواندزی

*پەراوێز/ ناوی کتێب(سەدرەدین عارف نوێکاری چیرۆکی کوردی)/ نووسینی(سابیر ڕەشید)/ بڵاوکراوەی دەزگای سەردەم_2018 سلێمانی..

هەڵبژاردنەکانی یەکێتی ئەوروپا و پرسی ناسنامە -1-… هەڵۆ بەرزنجەیی

١_٢

یەکێتی ئەوروپا لە بوارەکانی ئابووری سیاسی و کولتووریی دا سوودی بە وڵاتانی ئەوروپا گەیاندووە. دیارە بە بەهێزەکان زۆر زیاتر هاولاتی ئەوروپایی دوو ناسنامەی هەیە، هی وڵاتەکەیی و هی ئەوروپاییش.

ئەڵمانیا بازاڕێکی هەجگار گەورەتری بۆ بەرهەمە پیشەسازی و تەکنەلۆژیەکانی بۆ ساز بووە. زۆرینەی دەوڵەتانی ئەوروپای ڕۆژهەڵات بە یەنانیشەوە، بە ملیاردەها یۆرۆی ئەڵمانیا قەرزارن.

ئەڵمانیا ئێستا هێزی کار لەم وڵاتانەوە هاوردە دەکات و ڕۆحی تازە و جووڵە و گوژمەکی بەگوڕتر دەداتەوە، بە نەتەوە پیر بووەکە، کە نەوەی نوێ ناخەنەوە. لەمەش زیاتر ئەڵمانیا بەو پاشخانە مێژووییەوەی هەیەتی، ئێستا ڕووی خۆی زیاتر لەجاران سپی کردەتەوە، ئاخر کەس ناتوانێ دەستبەرداریی توانا و لێهاتوویی ئەڵمان و بەرهەمەکانیان بکات. ئەمە و گەلێ فاکتی تر پاشخانی ئەو ڕێژە بەرزەی ئامارەکەیە لە ئەڵمانیا.

هەژموونی ئەم ئاڕاستەیە وای کردووە، دەوڵەتە بچکۆلەکان دەرفەتی ژیان تا بێت تەسکتر بێتەوە و لەکاروانی ژیان دوا بکەون. بەیەکالەم سەردەمە هاوچەرخەدا بایەخی ئەم یەکێتییە هەندە گەورە و چارەنووسساز خۆی نمایش دەکات، وڵاتێکی وەک مەکەدۆندیا ناچابوو/کرا، کە ماوەکی زۆرە دەیەوێت بێتە ئەندامی ئەم یەکێتییە، لە یۆنان لەدژ بوو، چونکە لە یۆنان دەڤەرێکیان بەناوی مەکەدۆنیاوە هەیە و ڕازی نەبوون بەناوەکەی مەکەدۆنیا، بۆیەکا داوایان لەدەوڵەتی مەکەدۆنیا کرد ناوی خۆیان بگۆڕن، دەنا ئەوان مافی ڤیتۆ لەبەرامبەر بوونە ئەندامیان لە یەکێتی ئەوروپا دەخەنە گەڕ. ئەوە بوو وڵاتی ناوبراو بە بڕیاری پەرلەمانی وڵاتەکەی، ڕەزامەندی لەسەر گۆڕینی ناوی وڵاتەکەیان دا، بە " کۆماری مەکەدۆنیای باکوور" دا لەپێناوی وەرگرتنیان لە یەکێتی ئەوروپا.

لەوەتەی سەرۆکی فەرنسا ئیمانوێل ماکرون بە کۆمەڵێ پێشنیاز و ئایدیای نوێوە، دەیەوێ ڕۆحێکی نوێ بکات بە بەری ئەوروپادا و لەم قۆناغە سەختە ڕزگاری بکات، پرۆژە لەدوای پرۆژە پێشکەشی ئەڵمانیای

دەکات. کەچی ئەڵمانیا میرکل چ بەرسفەکی ئەرێنی بە پرۆژەکانی ماکرۆن نییە. لەسەردەمی ئەدەناوەر و دیگۆلەوە پەیوەندی نێوان ئەم دوو وڵاتە هیندە سارد نەبووە. هەربۆیە گەلێ لە چاودێرە سیاسییەکانی ئەڵمانیا بەدەوڵەتە نەخۆشەکەی ئەوروپا ناودەبەن. بەکورتی ئەڵمانیا ئامادە نییە لەم پرۆژە ئەوروپاییانەدا هاوکاری فەڕەنسا بکات. هەروەک Winkler دەڵێ: ئەم دەوڵەتانە ئەوروپایی قسە دەکەن و ناسیۆنال ڕەفتار دەکەن”.

ئەڵمانیا لەڕووی ئابووری و تەکنەلۆژییەوە وەک گەورەترین نەتەوەی ئەوروپا و فەڕەنساش لەڕووی سیاسییەوە بەو پاشخانە کولتوورییەی هەیەتی، بەدوو باڵی فڕینی ئەوروپا دادەنرێن. لە ئێستادا پەیوەندییەکانیان بەقوەترین قەیران و سەخترین دۆخدا تێدەپەریت، چونکە کەسیان ئامادە نین ستراتیژی بەرزی بەرژەوەندی نەتەوەییان تێپەڕێنن. بەتایبەت ئەڵمان کە بەوە ناسراون گەلێ خۆپارێزی دەکەن، بەتایبەتی لە ڕووی داراییەوە درەنگ دەست بە گیرفانیان دەبەن. شایانی گوتنە هەر یەک لەم دوو دەوڵەتە گەر لەم یەکێتییە پاشەکشە بکەن، ئەوا خودی یەکتی ئەوروپا بەسەرخۆیدا دادەتەپێ.

هەڵسانەوە و بەهێزبوونی ئەڵمانیا بە تایبەت لە ڕووی ئابوورییەوە، ترسی گەورەی خستۆتە دڵی هەموو ئەوروپاوە. وەکی دیکەش ئەڵمان بەوە ناسروان لەسەرخۆ و نەرم و ترسنۆکانە بەرامبەر بە پوتین و رووسیا هەڵوێست دەنوێنن و ئامادە نییە. دەرگای خەزێنەکەی بە پرۆژە ئەوروپاییەکان بە بەرژەوەندی بەرامبەر بخاتە سەر پشت.

لە ئێستادا، هەڵمەتێکی توند و خراپ دەکرێتە سەر ناسیۆنالیستەکان و پۆپۆلیستەکان… ئەوەی لەدژایەتی ناسیونالیستەکان دا حەشار دراوە، جگە لە پرسی نەتەوەیی کاتالۆنیا و سکۆتلەند و باسک و ئیرلەندە و..هتد،کە ئەمانە نەتەوە گەلێکن دەیانەوەی بەڕێگای رێفەراندۆم سەربەخۆیی خۆیان بەدەست بهێنن و ببنە خاوەنی دەوڵەت. لە نەتەوەکانی تری بەڕێگای ناسیۆنالیستی بوونەتە خاوەنی دەوڵەت، دژی بەدەوڵەتەکان دەوەستنەوە و پروپاگەندەی خراپ بە ئەم پرسە دەکەن.

بەهۆی ئەو تێکەڵییە زۆر و بە سنوورەی نێوان گەلانی ئەوروپا لە نێوان خۆیان و لەگەڵ جیهانی دەرەوە دا، هەن دوو ڕێگن، واتە بە نموونە باوک ئیتالییە و دایک ئەڵمانییە، باوک ئەڵمانە و دایک پۆڵەندییە، یاخود دایک سویدی و باوک دانیمارکییە، باوکی فەڕەنسییە و دایکی ئیسپانییە، دایکی بەرازیلییە و باوکی پۆرتوگالییە، بەم شێوە ئەم دەستەیەش کەسایەتییان دابەش بووە بەسەر دوو ناسنامەدا. هەیە لایەنێکیان بەسەریدا زاڵە،ئیتر خۆی

ب□و د□ناس□ن□، یاخود ه□ی□ ل□م د□خی دوو ناسنام□یی□دا، خ□ی ب□ ساخ نا ب□ت□و□، ئینجا ناسنام□ و د□و□□ت ب□لای□و□ گرنگ نا ب□ت و گ□ردوونی بیر د□کات□و□. ل□ ئ□ستای ئ□وروپادا د□خی دوو□میان ب□رچاوتر□.
د□ست□ی□کی تریش ه□ن، ل□ئ□وان□ی و□اتی خ□یان خ□ش د□و□ ب□و سیما نو□ی□ی ل□ ب□رد□میان دا قووتکراو□ت□و□ ب□ه□ی ش□پ□لیک ل□خ□□کی ب□گان□ و ک□چب□ری نار□ح□ت و س□ر ب□گ□ب□ند. جگ□ ل□ جیاوازی کولتووریی، ل□م دواییان□دا ک□م□□□ دیارد□ی س□ری ه□□داو□، هاوو□اتی ئ□وروپایی پ□ی ه□رس ناکر□. دروستکردنی مزگ□وت ل□ه□ر ک□چ□ و ک□لانیکدا، بانگدان ب□د□نگی ب□رز، لاقرت□کردنی مندا□□کانیان و دواجاریش کوشتنی ه□ند□کیان، دزی و نائارامی و ترس و ل□رز ب□□اوکردن□و□ و کاری تیر□ر ل□ ز□رب□ی پایت□خت□ ئ□وروپایی□کان دا.
ئ□مان□ ئ□ستا ب□ ناسیونالیست□کان ناوز□دکراون.. من پ□م وای□ حیزب□ سیاسیی□کانی ئ□□مانیا،ل□ □استڕ□ تا ئ□وپ□□ی چ□پیان، ل□ ناسیونالیست□کانی کورد ناسیونالیسترن،دیار□ ب□ل□ب□رچاوگرنی ئ□و م□ودا ز□م□نیی□ی پ□شک□وتنی چ□ندین س□د□ی□ی ئ□وان ل□ ئ□م□، ئ□ق□□تی گوزارشتکردن ل□ ناسیونالیست□ک□شیان ب□ج□ر□کی تر□، ل□ ل□ج□وه□ردا ناسیونالیستی بگر□ راسیستیش□. ئ□ستا گوزارشتی و□ک چ□پی ناسیونالیست ل□ ب□ش□کی ز□ری جیهاندا ب□رکار د□ه□نر□،ئ□م□ش ب□□گ□ی□کی تر□ ل□س□ر و□رچ□رخانی ئ□ق□□ی و هزری ب□ئا□استی ناسی□نالیستی ناوبراودا ل□ ئ□وروپا. شاراو□ نیی□، ه□ند□ حیزب و ک□سای□تیش ئ□م ژینگ□ی□ ب□ م□رام□کی سیاسی خ□یان د□ق□زن□و□ و سیاس□ت و کاری پ□پ□لیستی پ□ی□□و د□ک□ن، تا خ□یان دروست بک□ن.
شایانی گوتن□، ئ□م□ ه□مووی ناکات□ ئ□و□ی ب□□□ن، د□رف□ت ب□ خ□□کی ب□گان□ ب□ت□واوی قو□ی پ□دا دراو□. _ ئ□و□تا ل□م ه□□بژاردنان□دا ٣ کاندی کورد ه□□بژ□ردراون __ ، حیزب و ک□سان□کی مر□ڤد□ست و دیموکراسی □استقین□ نین و نابن. ل□ ئ□و□یشی ه□ی□، د□ب□ بزانین ه□ر تاک□کی ب□گان□ ل□ه□ر بوار□کدا چووب□ت□ پ□ش□و□،تواناکانی ب□ خزم□تی د□و□□تی خان□خو□ بوو□ و □ژاو□ت□ ناو ئ□ست□□کی خ□یان□و□. ب□ نموون□ یاریزان□ک، هون□رم□ند□ک، سیاس□تکار□ک، زانستکار□، ئ□ق□□کی نو□، ل□ ئ□□مانیا دا ب□بن□چ□ ب□گان□ ب□ت، ل□د□رئ□نجام ه□ر وز□ و توانا و داه□نانی ه□ی□تی ه□ر ب□ ئ□□مانیای□.
ک□وات□ د□توانین ب□□ین، تاز□ هیچ م□زه□ب و ئاید□ل□ژیای□ک ناتوان□، پ□□□ندیبوونی تاک□کی پ□□□ندی بس□□ت□و□. جیهان س□روژ□ر ب□ت□و□، ف□ر□نسیی□ک د□ستب□رداری سیمب□□□ ن□ت□و□یی□کانی نابن□ت، ب□ ئ□کرانیی□ک ب□□ی ت□ □ووسی،ل□ت قبوو□ ناکات. داوا ل□ کاتالانی و سک□تیی□ک بک□ و ب□□ ل□ و□□اتی دیموکراسی و□ک ئیسپانیا و

بەریتانیای مەزن دا، دانیشن و چیتان داوە لە ڕیفەڕان□د□می سەربەخۆیی، لێت نیگەران دەبن. بە هۆڵەندی□ک بڵێ چیت داوە لە پەرلەمان و دەوڵەتە نەتەوەییەکەت، ئاڵای دژە شوناس بڵند بکەرەوە، بە توندی ب□گ□ژدا دێتەوە. پێشنیاز بکە بۆ هەنگارییەک هەموو سیمبۆلە نەتەوەییەکانی بپێچێتەوە و بچێت ل□ ب□رکسلی پایتەختی یەکێتی ئەوروپا، ئاڵا و پەسا پۆرت وەربگرە، بەگومانەوە لێت دەڕوانێت. بە سویدییەک بڵێ نەخشەی دەوڵەتەکەت بسڕەوە لەسەر ئەتڵەسی ئەوروپا و جیهان، بە شێتت تێدەگات. بە ئیتالییەک بڵێ واز لە هەڵبژاردەی نیشتمانی و بەها و سیمبۆڵە نەتەوەییەکانت بهێنە، تیزت پێوە دەکات.

سەرنجێکی خێرای شوناسی کوردبوون لەتەواوی کوردستان دا، — لەوە گەڕێ داگیرکەران و دوژمنان بە کام توانا و شێوازی جەهەنەمی بق□و□ بەردەوام کار لەسەر پیلانگێڕیی و شێواندنی شوناسی کوردی دەکەن — ئەوەمان بۆ دەدەخات، ئەم پرسە نەک پرسێکی ستراتیژی هیچ حیزب و دامەزراوە و ناوەندێک نییە و هیچ سیاسەت و ئیمکانێتێکی بۆ تەرخان نەکراوە، بگرە تا ڕادەی لەبیرکردنیش فەرامۆش کراوە. لەمەش ترسناکتر، حیزب و دەستەیەکی سەرلێشێواوی بێئاگا لە واقیعی جڤاکی و مێژوویی کورد و ه□ک□وتی جیۆپۆلەتیکی کوردستان، ه□ر □□ژ□ی بەمۆدێلێکی سەقەت و کوشندە و ژەهراوی دروستکراو و فشە مۆدێرن و یۆتوبیای سەردەم و تیۆری نەزۆکی بیریاران، پروپاگەندەی بق□ ل□دژ ناسنامەی کوردبوون بۆ مەبەستی جۆڕاوجۆر دەکەن. ناسنامەیەکی کوردبووون، کە داگیرکەران بە دێژایی ٢٧٠٠ ساڵە درزی تێدەکەن و دەیڕوشێنن و دەیشێوێنن و لەناوی دەبەن و نکۆڵی لێدەکەن، شایانی ئەوەیە هەموو وزە و توانا و دەستڕۆیشتوویی کوردی بۆ تەرخان بکرێ.

بۆ نموونە ئەو خرۆشانەی چرکەساتی مێژوویی ڕیفەڕاندۆمی سەربەخۆیی ٢٠١٧ بە دەنگی بەڵێی ٩٣%، لە باشووری وڵاتدا تۆماری کرد،وەرچەرخانێکی گرنگ لە بزاڤی نەتەوایەتمان ساز دا و بووە ما□ی سازدانی یەکێتییەکی نەتەوەیی، هەڵکشانی کێرڤی هەستی نەتەوایەتی، بەرزبوونەوەی هۆشیاریی سیاسی، ڕابوون و متمانە بەخۆکردنی تاکی کورد، جۆشوخرۆشێکی تری بە هەستونەست و مۆڕاڵی کورد لەسەرتاسەری کوردستان دا بەخشی. هاوزەمان کورد نیشانی جیهانی دا، نەتەوەیە و بوونی هەیە و دەژی و دەخوازێ سەربەخۆ بێت و داگیرکەرانی تووشی شۆک کرد…هتد.

کەچی کەمینەیەکی نەیارانی ڕیفەڕاندۆم بەردەوام لە هەوڵی ئەوەدان ژینگەیەک بخوڵقێنن، ئەم ڕاستییە بەڵگەنەویستانە ئاوەژوو بکەنەوە. بیر و هەڵوێستەکەشیان بەوە پاساو دەدەن، کە کاتی ڕیفەڕاندۆم گونجاو نەبوو، یان هەر نەدەبوو بکرێ و ئەو کارە هەڵەبوو. دیارە

پووچەڵترین و بێبەهاترین بیانووشیان ئەوەیە، دەوڵەتانی دراوسێ ـ واتە دەوڵەتە داگیرکەرەکانی کوردستان، تورکیا، ئێران، سووریا و عێراق ـ بەم هەنگاوە ڕازی نەبوون و دەست و نەیارەکانیشمان لە جیهان پێیان باش نەبوو. ئەم بەوبیانوو گرتنە لە ڕیفەڕاندۆم، جارێ بەخێی مانا و ناوەڕۆکی خەبات و شۆڕش پوچەڵ دەکاتەوە و بەهیچ شێوەیەک ناچێتە خانەی بیروبۆچوونی جیاواز لەسەر پرسەکان. چونکە ئەوەی ئەو کەمینەیە پێمان دەڵێ: کورد دەبێ هەر چاوەڕێی ئەوە بکەن OK، لە دەوڵەتانی داگیرکەر و هێزە جیهانییەکان وەربگرن. ئەم داوایەش، هاوچەشنی ئەوەیە کورد وتەنی: سەدساڵ بەدیار داری زڕەوە دانیشی تا بەرت بۆ بگرێ. ئاخر ئەم ناواقیعی و ناخەباتگەریی و نانیشتمانپەروەرییەی ئەم جۆرە بیرکردنەوەیە، هەر خۆی لەڕووی لۆژیکییەوە چەوت نییە، بەڵکو ڕێگەوڕیشەکەشی جێی گومانە. لە ڕوانگەیەکی تریشەوە، لەڕووی دیموکراسییەوە دەبێت، کەمینە بڕیاری زۆرینەی پەسەند بێت و کاری پێ بکات.
ئینجا ماوەتەوە بپرسین: کەی و لە کوێ ئازادی و سەربەخۆیی بەخشراوە؟ ئەوە دەیان نموونەی پرسی سەربەخۆیی گەلان لە ئەوروپای دیموکراسی و جیهانی دا تا ئێستا بە کراوەیی ماوەتەوە؟. ئەی دەوڵەتانی داگیرکەر خەریکی چین و لەدوای ئەم سەدەی ٢١ ەکەوە، بەرەو چ ئاقارێکی تر مل دەنێن، تاوەکو بەڵێ بە سەربەخۆیی کوردستان ڕابگەیەنن!. کەی نەتەوەکانیان تەواو هۆشیار دەبنەوە و بەچاوێکی هاوتا سەیری خۆیان و کوردی دراوسێ و هاوچارەنووسیان لە دەڤەرەکەدا دەکەن؟. چەناوچەنی خۆ دەکەنە فاکت و گووشار لەسەر حکومەتە ناوەندییەکان، تا چارەسەرێکی ئاشتییانەی ئەو کێشە ئەزەلییەی کورد بکەن!. ئەی گۆڕانکارییەکانی ناوچەکە و جیهان بەرەو کوێ دەڕوات!؟.
ناسامەی کوردبوون لە ڕووی ئایدۆلۆژیی و مەزهەبیشەوە، گرفتی زۆری بۆ سازدراوە و لەبەردەم هەڕەشەدایە. بەشێک لە حیزبەکان بانگاشەی جۆرە مۆدێلێک دەکەن لە شوناس کەموزۆر پەیوەندی نییە نەک بە کوردبوونەوە، تەنانەت لەمەزڕەخانەکانیش دا، نە هەبوون و نە دەبن. بەشێکی تری هەڵمەتەکانی دژی شوناسی کوردبوون، لەژێر پەردەی کۆمەڵە سیاسەتی چەواشەکاری ڕۆژانەدا و بەرژەوەندیئامێزی حیزبایەتیدا ئەنجام دەدرێ. ئەوانە ستراتیژی سیاسییان هەمیشە ڕووە و پایتەختەکانی داگیرکەرانی کوردستانە. مەترسییەکانی سەر ناسنامەی کوردبوون بۆیە ترسناکن، چونکە لەسایەی بێدەوڵەتی کورد دا بەرپا دەبن. بێدەوڵەتی ژینگە و بۆشایەکی خوڵقاندووە، حیزب و دەستە و گرووپە جیاوازەکان، بەهۆی ململانێ سیاسییەکانی نێوان خۆیانەوە، بە ئاسانی ناگەنە ڕێکەوتنێکی هاوبەش.

دەرئەنجام،سەرباری ئەو هەموو هەڵکشان و داکشانە، دەگەینە ئەو بڕگە و ڕاستییە حاشاهەڵنەگرەی،کە پرۆسەی گەشەسەندنی گەل و نەتەوەکان، جارێکی تر بەرەو دواوە وەرناچەرخێ. لەم ڕوانگەیەوە هەموو ئەو دەستکەوتە نەتەوەییانە بەرهەمی ئەم پرۆسەیەن، سڕینەوە و دەستبەرداربوونیان، بۆتە مەحاڵ. هەم لە بەرئەوەی ئەو سیمبۆڵانە حەز و ویست و پێداویستی ژیانن و بوونەتە بەشێک لە پێکهاتەی بوون و هەمیش ئەوانە بەرهەمی ڕەنج و تێکۆشانن. بەڵێ خۆشە و پێداویستییەکی گرنگ و ژیاری مرۆڤایەتییە، نەتەوە و گرووپەکان پێکەوە ژیان پەسەند بکەن و بە هەرەوەرزی بژین،لە لەسەر بناخەی هاوتایی و یەکسانی و نەهێشتنی داگیرکاری و چەوسانەوە. ئەمە چەند حەز و ئاواتێکی پیرۆز و هۆمانیستە،لە دیسان ئەم گەردونە بە هەمەڕەنگی و هەمە جۆری خۆیەوە ڕازاوەیە و تاموچێژی زیاتری بەخشیوەتە ژیان. باخچەیەک کۆمەڵێ گوڵ و درەختی هەمەڕەنگ و جیاوازی تێدا بێت، ڕەنگینتر و جوانترە، لە باخچەیەکی تەنیا گوڵ شیلان و دار گوێز.

لە ئاکام دا سەبارەت بە ناسنامەی کوردبوون، دەگەینە ئەو قەناعەتەی هەروەک چۆن کوشتن و زیندانی و ئەشکەنجە و ڕاگوێزان و ڕاوەدوونان و ئاگر و ئاسنی دەوڵەتە داگیرکەرەکان نەیان توانیوە، دەست بەسەر ناسنامەی کوردبوونماندا بگرن و لەناوی بەرن. هاوشان بە هەزاران ڕۆڵەی گیانبازی کوردیش بە ئاڵا و سروودی نەتەوەیی و سەربەخۆیی و ئازادی کوردستان گیانییان بەخشیوە، کاروانەکەش هەر بەردەوامە و تا دوا هەوار کۆڵ نادەن لە تێکۆشان. هەروەک چۆن سەدەها یەکە داگیرکەران دەیانەوێ کورد بکەنە عەرەب و فارس و تورک، کەچی مێشکیان بەر تاشە بەردەکانی چیای سەفین و پیرەمەگروون دەکەوێت. ئا بەم شێوە ناسنامەی نەتەوەی پارچەپارچەکرا و بندەست و ستەملێکراوی کورد، بەرجەستە بووە، بۆتە بەشێکی گرنگی ماکی و مئنەکی بوون و هەبوونی تاکی کورد.

کورت و کرمانجی کۆرقی ناسنامەی نەتەوەیی لەجیهان دا، هەر لە هەڵکشاندایە و هەرواش دەمێنێتەوە و هیچ باهێزێکیش نایلەقێنی.

٩/٦/٢٠١٩

… کورتە چیرۆك – پەرلەمانێ
مشکان عبدالرحمن بامەرنی

پەرلەمانێ مشکان نە چیرۆکەکە بۆ زارۆکان هاتبیتە نڤیسین و نە ژی ژوان چیرۆکانە، ئەڤێن چیرۆك نڤیس ژ دورهێلی درەڤن و نەشێن راستەوخو کارێکتەرێن خوە ب مرۆڤان ب شوبهینن.. راشکاوانەتر بێژم، پەرلەمانێ مشکان دەرکەفتنەکا دییە ژ تێکستی و ئەڤە ئێکم جار ژی نینە وەك چیرۆك نڤیس، من تێکست بجهـ هێلابیت و ئەگەر راستگوتر ژی بێژم، من مشکینی پێخوشترە، ژ ئەوا نوکە ئەز تێدا مرۆڤ!

سەرسورمان نەمینە خواندەڤانێ هێژا، ژبەرکو ئەزێ چیرۆك نڤیس بخوە ژی ئێك ژوان کەسان بووم، یێن من قەستا سندوقێن دەنگدانێ کری و من دەنگێ خوە دایە دەرکەفتنا مشکەکی و سەدا سەد ژی من دزانی، مشك بتنێ یێن بەروکێن خوە نە و هەر تشتێ ئەو بچنە دناڤدا، ئەو تشت ژ خێرێ دکەڤیت و ئەگەر تو هەڤتەمەنێ من ژی بی، دێ بیرا تە ل شەرێ گێسکی و ستێرکی هێت، چەند جارەکێ ژنکان قیژی ڤەدابانە و گوتبانە ئەڤە مشکە! مە هندی ئێك د مالێڤە هەی، ئەم لدوور دەرئێخستنا وی مشکی دئێك دەنگ بووین، ئەڤە دیتنا من بوو، ژ بۆ (مەحشەرێ) مشکان، دەما داخواز ژ من هاتیە کرن، کو ئەز ژی بدەنگێ خوە، بەشدارییێ د پروسێسا هەلبژارتنا پەرلەمانێ مشکاندا بکەم و من مافێ دەنگدانێ ژی هەبیت.

کاندیدکرنا بەربژێران ل سەر بنەمایێ سەنگا عەشیرێ و پلا وی د پارتێدا و (واستە و واستەکارییێ) نەبوو، ببورن ئەگەر شروڤەکرنەکا زێدەتر بدەمە سەر شێوازێ دەست نیشانکرنا کاندیدان.. ل بەراهیێ، مشکێن گەور هەبوون و مشکێن گوهـبەل و مشکێن رەنگ خولیکی، هەلسەنگاندنا هەر جورەکی ژی رێکارێن خوە هەبوون، ئەڤ رێکارێن هەنێ ژی دبن چەندین فلتەران را دەرباز دبوون، بۆ نمونە، مشکێن گوهـبەل، سالوخەتێن وان چاڤێن وان د بلوق و دفنێن وان درێژ و کوریا وان یا کورت بوو، ئەزموونەکا درێژ دگەل لێنانگەهێ هەیە و ئەوان کێمترین قوربانی د دەستێن کابانیێن مالێدا هەنە و ب دروستکرنا کونێن رەڤێ و خوە تێدا ڤەشارتنێ، د پێگوتینە.. مشکێن مەزن و گەور، سالوخەتێن وان ژی د قت و قەلەون و ب ژیری و پلاندانانێن خوە، هەر جهێ د لێنانگەهێڤە وان بڤێت ئەو قەست دکەنێ و ئەو تشتێ وان دڤێت، دزانن ل کیرێ دێ بدەست کەڤیت.. مشکێن خولیکی، سالوخەتێن وان ژی د کوری درێژ و ناڤ تەنگ زراڤ و سڤیلانکن، هەر جهێ وان بڤێت دگەهنێ و بۆ رەڤێ ل سەرێ رێزێنە و

ئەگەر پێدڤی بکەت، ب دیواران ژیڤە هەلدچن.. نە بتنێ ئەڤ فلتەرە هەبوون، فلتەرێن مەهـ و سالان و ئەڤە ژی ب وەرزێن سالێڤە گرێدایی بوون و ئەو دەمێ هەلبژارتن تێدا دهێنە کرنێ، فلتەرێن ناوچەیی و مەرجێن دەست نیشانکرنا کاندیدەکی ل گوندان جوداهیا خوە دگەل دەست نیشانکرنا کاندیدەکێ دی ل باژێری هەیە و دەست نیشانکرنا کاندیدەکێ دناڤ خانیێ هەژارەکیدا دژیت، جوداهیا خوە هەیە دگەل دەست نیشانکرنا کاندیدەکێ دی د خانیێ زەنگینەکیڤە بژیت.

دا کو گەلەك ل سەر دەست نیشانکرنا کاندیدی نە راوەستم، دێ زڤرمە سەر ژمارا کورسیێن پەرلەمانی و جوداهیا دناڤبەرا مشکان و مرۆڤاندا، ئەو هەڤرکیا دناڤبەرا پارتێن مە یێن سیاسیدا هەین، سالوخەتێن هەر پارتەکێ َ و ئامانجا هەر پارتەکێ، ئەگەر پرانیا دەنگان بدەستڤە ئینان و دێ شێت چ خزمەتێ کەت، هەمان ئامانج و هەڤرکی دناڤبەرا مشکان ژیدا هەیە و کێبرکیێ ل سەر دەستهەلاتێ دکەن و ئەو ژی ل سەر ڤی بنەمایی کاندیدێن خوە دەست نیشان دکەن.. لێ تشتێ من حساب بێ نەکرین، دڤێ بگرە و بکێشا بەربژێراندا و کی ژوان بهێتە کاندیدکرن و کی بهێتە دوور خستن، کی دێ شێت زێدەتر دەنگان خرڤەکەت و کی دێ دەنگێ خوە دەت و کی دەنگی نادەت، کی نیاسێ کێیە و کی دێ پارەی زێدەتر دەت، کی دێ زێدەتر ریکلاما خوە کەت و وێنێن کێ دێ مەزنتر بن و کی دێ زێدەتر سەرەدانان کەت، هەمیان دڤیان برییا دەنگدانا من، ئاشتیەکێ دناڤبەرا مەحشەرێ مرۆڤ و مشکاندا دروست بکەن، ل سەر حسابا منێ مرۆڤ، بێ خوە کونجەکێ، ئێکسەر بێ ناڤ لێنانگەها مالێ پەیدا بکەن و ب ئازادانە، هەر گاڤا ڤیا بچنە د سەتلا برنجی و تیرکێ شەکرێدا وووووو..

دەما هەلبژارتن بدوماهی هاتین و باشترین مشکێن سەربور د هەڤرکیا دگەل مرۆڤاندا هەی و دێ چاوان شێن خوە ژ دربێن وان پارێزن، پرانیا دەنگان بدەست خو ڤە ئینایین.. هینگێ شنوی من زانی، جوداهیا دناڤبەرا دەنگدانا مرۆڤ و مشکاندا چی یە و ئەو لدویڤ سەربورێن ویێن لێنانگەهێ، بێ تبلا خوە دحبری د هەلینن و دەنگێ خوە ددەن، ئەمێن مرۆڤ لدویڤ بەرژەوەندا پارتا خوە، تبلا خوە د حبری د هەلینن و دەنگێ خوە ددەین و ئەم قازین.

لە یادی 5ساڵەی تاوانی کۆمەڵکوژی ئێزیدیی و کریستان و کاکەیی و شەبەك و ...ەکاندا: هەرکەسێك نکۆڵی لە تاوانی جینۆسایدیان بکات دەبێت سزا بدرێت

لە 3ی ئابی 2014 چەکدارانی داعش یەکێك لە هەرە قێزەونترین تاوانەکانی سەردەمیان بەرامبەر بە هاووڵاتیانی شەنگال و پێشتریش برا کریستان و شەبەك و تورکمانە شیعەکانی ناوچەی موسڵ ئەنجامدا, کە نموونەی ئەم تاوانە لە 100 ساڵی رابردوودا لە جیهاندا نەبووە. ئەمە لە 4ی ئابی 2014دا لە بەیاننامەیەکی فەرمیدا وەك یەکەم لایەن ئەو تاوانەمان بە جینۆساید ناساند و داوامان لە کۆمەڵگای نێو دەوڵەتی و کوردستانی کرد بەرەو روی تاوانەکە ببنەوە, لەو پێناوەدا دوای خۆیان زۆرترین کارمان کرد و بە ئەرکی خۆمان هەڵستاین, ئێستاش پشتیوانی تەواو دەکەین لە بە جینۆساید ناسینی تاوانی کۆمەڵکوژی ئێزیدییەکان بە جینۆساید و بەشەهید ناسینی قوربانییەکانیان, لە پێمان وایە دەبێت هەموو ئەو پێکهاتانش بگرێتەوە وەك ” کریستان, کاکەیی, شەبەك,….” کە لەو پرۆسەیەدا جینۆساید کران, لە یادی 5 ساڵەی ئەم تاوانە قێزەونەدا داواکارین .- حکومەتی هەرێمی کوردستان فشار بخاتە سەر حکومەتی ناوەندی تا پەیماننامەی رۆما واژۆ بکات و ببێتە ئەندامی دادگای تاوانی نێو دەوڵەتی, بۆ ئەوەی نیازپاکی خۆی لە رێگای بە ئەندامبونییەوە لە دادگاکە بۆ پێکهاتەکانی ئەم وڵاتەی مەڵبەندی جینۆساید رابگەیەنێت کە دژ بە دوبارە بوونەوەی تاوانەکانی رابردووە کە بەسەر گەلەکەماندا هاتووە(هەڵەبجە, ئەنفال, بارزانی, فەیلی, تەعریب, شەنگار, سمبەل, دوزو کەرکوك و پەڵکانەو ….)), تاوانەکانی شەنگال سەلماندیەوە بە ئەندام بوونی عێراق زامنی دووبارە نەبوونەوەی ئەم جۆرە تاوانانەو سزا دانی بکەرانی و ناساندنی حەقیقەتی یاسایی تاوانەکەیە لە ئاستی نێو دەوڵەتیدا .- داوا لە دەسەڵاتدارانی کوردستان دەکەین, داواکاری بۆ ئەندام بوونی عێراق لە دادگای تاوانی نێو دەوڵەتی بکەنە یەك لە

داواکارییەکانی خەڵکی کوردستان لە دانوساندنەکانیان لەگەڵ حکومەتی ناوەندی بەغدا لەگەڵ لایەنە عێراقیەکان و سازشی لەسەر نەکەن.-هەر کەس و لایەنێك لە کوردستانەوە ریکلام بۆ داعش و فکری بکات، پێویستە بە تاوانی هاوکاریکردنی تیرۆر و بانگەشە بۆی دادگایی بکرێت.- هەر کەس و لایەنێك نکۆڵی لە جینۆسایدی ئێزیدی و کریستان و شەبەك و کاکەیی و پێکهاتەکانی دیکە بکات لە لایەن داعشەوە پێویستە سزا بدرێت، ئینکارکردنی تاوانەکانی جینۆسایدی ئەو پێکهاتانە دەبێت وەك تاوان سەیر بکرێت لە هەرێمی کوردستان، بە یاسا رێکبخرێت.-هەر پارت و لایەنێکی سیاسی ئینکاری جینۆسایدی ئیزیدی و کریستان و شەبەك و کاکەیی … بکات ، یاخود برەو بە سیاسەتی جیاکاری بەرامبەریان بدات لە ئاستی خوارەوە پێویستە قەدەغە بکرێت.-داوا لە حکومەتی هەرێمی کوردستان و کانتۆنەکانی رۆژئاوای کوردستان دەکەین، هەر دیلێکی داعشی هاووڵاتی 122 وڵاتەکەی ئەندامی دادگای تاوانی نێودەوڵەتیان لایە تەسلیم بە دادگای تاوانی نێودەوڵەتی بکەن، بۆ ئەوەی دادگایی بکرێن، هاوکات پەلە بکرێت لە دادگاییکردنیان.-داواکارین حکومەتی هەرێمی کوردستان بودجەی زیاتر تەرخان بکات بۆ ئازاد کردنی کچانی ئێزیدی و قەرەبووکردنەوەیان دوای گەڕانەوەیان.-داواکارین ناوچەی ئێزیدی و کریستان و شەبەك و کاکەیی و … پارێزراو بن لە گۆڕینی دیمۆگرافی و ئەو هەنگاوانەی تا ئێستا نراون شوێنەواریان بسڕدرێتەوە.- داواکارین هەموو پێکهاتەکان بەشداری فعلیان لە دەسەڵاتدارێتی هەرێمی کوردستان پێ بکرێت و بەشداری راستەقینەیان پێ بکرێت لە حوکمڕانیدا.-داواکارین هەر پێشێلکارییەك و جیاکارییەکیان بەرامبەر کراوە لە مێژوودا، لە هەمبەردا داوای لێبوردنیان لێبکرێت.- داواکارین حکومەت بە مەنهەجی خوێندندا بچێتەوە و هەرچی کەس و لایەنێك پێشێلکاریان بەرامبەر ئەم پێکهاتانە کردووە لە مێژوودا و تا ئێستا وەك پاڵەوانی مێژوویی سەیرکراون لە مەنهەج دەربهێنرێن و راستییە مێژووییەکان ئاشکرا بکرێن لەسەر ئەو کەسانە.- کاتی ئەوە هاتووە فێری داوای لێبوردن کردن بین بەرامبەر بە ناشرینییەکانی رابردوو، ببینە نموونەی گەلی لێبوردە.

-داواکارین ئەنجامی لێکۆڵینەوە لە هۆکاری داگیرکردنی شەنگال لە 3-8 لە لایەن داعشەوە بە رای گشتی ئاشکرا بکرێت، ئەگەر شکستی سەربازییە ئەوانەی هۆکاری شکستەکەن سزا بدرێن و لە بەرپرسیارێتی سەربازی دوور بخرێنەوە، ئەگەر کارئاسانیکردنێك هەبووە بە لایەنی بەرامبەر، ئەوا بە تاوانی هاوکاریکردنی جینۆساید سزا بدرێن.لە کۆتادا سەری رێزو نەوازش بۆ قوربانیانی ئێزیدی و کریستان و کاکەیی و شەبەك و پێکهاتەکان دی دادەنوێنین.

تۆڕی هاوپەیمانی ڕێکخراوە کوردستانییەکان لە پێناو دادگای تاوانی نێو دەوڵەتیکوردستان بۆ جینۆساید kurdistan without genocide تۆڕی ڕێکخراوە کوردییەکان بۆ قەدەغە کردنی چەکی ئەتۆمی هەڵمەتی دادپەروەریی ڕێکخراوی قەدەغەکردنی چەکی کۆکوژ لە کوردستان.3-8-2019

وەسیەتی باوکم … چرۆ زەند

گەریدەو مێژوو نووسە زرنگەکە، نەخشەی سیاسی گەلێکی دەستنیشان کردو هێڵی جوگرافیای دانا، ئێستا لە ژوورە ڕەنگینەکەی، لەناو پێخەفەکەی ڕاکشاوە، ئە و ژوورە ی کە چاوەڕوانی مەرگ دەکات. ئەو ژوورەی گوزارشت دەکات لە خەباتی حەفتا ساڵەی. کلێتەکەی بە بۆ نازی لە سوچێکی پەرتووکخانەکەدا دانراوە چاویلکەکەی، پێنووسەکەی، دەفتەری یادەوەری، گشتیان بەلانراوون، بە دەسختە خۆش و خۆش نووسەکەی ژیانمانەکەی لە تەنیشتەوە دانراوە.

زەند لەگەڵ شار ئاوێزان بوو. هیمای ئەوو شاری سلێمانی کەم جار لەیەك جیادەکرانەوە. کەم کەس هەبوو کەریم زەند نەناسێ، کاتی بە شەقامی گۆراندا دەهاتە خوار، هەردوولای شەقامەکە سڵاو یان بۆ دەکرد، ئەویش بە زەردەخەنە پڕ هیواکەی بەهەردوو دەست سڵاوی دەکردەوە زۆر بە گەرمی. شارو ئەو هاوکێشەیەکی هاوژیانی دوورو درێژ لەنێوانیاندا بوو.
لە گۆشە نیگای شاردا جوانیەکی بەدی دەکرا، ئەو هیمای شارو، شار هێمای ئەوی گرتبوو. ستەمبوو لەیەك دابڕێن. لە کوچەیەکدا قوتابخانەیەك و لە شەقامی شاردا پەیکەرێك و بەشێك لە مۆزەخانە و شەقامێك پڕاو پڕ ڕەنگاڵە بوون لە ناوی کریم زەند.

لە دوا ڕۆژەکانی ژیانیدایە، من چیرۆکی خۆمی بۆ دەخوێنمەوە لە تەنیشتیەوە .
من ڕاستیەکم لا کاڵە بوو، چیدی من گوێم لە وتەکانی باوکم نابی، نە دەتوانم پیاسەیەکی ئێوارانم بێت لەگەڵی، نە گوێم لە دەنگە خۆشەکەی دەبێ، کە ئارامی پێ دەبەخشیم. بۆیە زۆر بە پەرۆشەوە کتێبەکەمی بۆ دەخوێنمەوە کە بەشێکی گرنگی ژیاننامەی ئەوە. من بە زمانی ئنگلیزی دەیخوێنمەوە ئەو گوێبیستی چیرۆکەکەمە لەو بەشەدا

کە پەیوەستە بە خۆی. پاش گوێ گرتنی، سەرنجی هەبوو لە نوسینەکەم، دوو تێبینی دامێ، ئیتر ئەوە دوا سەرنجی باوکم دەبێ. من ئەم نوسیبووکە باوکم نیشتمان پەروەر و ساکارە، بە خۆشحاڵیەوە ئەو دوو وەسفەم زیاد کرد کە گەورەترین پێناسی باوکم بوو.

وەسیەتی باوکم چی بێت بۆ من؟
من گوێبیستی وەسیەت بووم،
گشت هەستەکانم کۆکردبۆوە لە گوێگرتندا..
من بە هیوا بووم شتێکی نوێ ببیستم،
باوکم باسی خانوەکەمانی کرد.
ماڵەکەمان لە ناوەندی شاری سلێمانی نزیك سەرا،

باپیرەم لێرە ژیاوە، گەڕەك تەمەنی زەڕدە ترە لە تەمەنی شار. سێ ساڵ پێش دروست بوونی شاری سلێمانی گەڕەکی مەڵکەندی دروست بووە. بە ڕەسنی ناسراوە، ماڵمان لەو گەڕەکە یە، باوکم خەونەکانی منداڵی لەو ماڵەدا بەدی کردوە. لە کۆتایی پەنجاکاندا، لە سەردەمی حوکمی عبدللکریم قاسم سیاسیەکان دەگەڕێنەوە بۆ وڵات بە بڕیارێك، زەند یەکێك دەبێ لەو سیاسیانە، لە پاش ڕوخاندنی کۆماری کوردستان لە مهاباد، پاش سێدارە دانی قازی کلێتەکەی یادو بەرپرسیاری گەلەکەی دەخاتە کۆڵە پشتەکەی بە پێ دەڕوا بەرەو ڕووسیا. لە ئاوی ئاراس دەپەڕێتەوە. هەمیشە خەونی دیوە بەگەڕانەوەی بۆ وڵات. دوو ئامانجی گرنگی هەبووە پاش خەباتی گەلەکەی بۆ ئازادی. یەکەم بگەڕێتەوە بۆ نیشتمان بۆ ماڵی باو باپیران، دووەم ژنێکی کوردی نەخوێندەوار بهێنێ. باوکم هەردوو ئاواتەکەم بەدی هێنا. یەك لە جوانترین ژنی کوردی کردە دایکم، ماڵە دێرینەکەی کڕیەوە بە نرخێکی گرانتر لە نرخی خۆی. مێژووی گەلێکیشی تۆمارکرد بوە سەروەری.

دەگەڕێمەوە بۆ لای باوکم، توانای گفتی کەم بوو، تینوو دەبوو، هەندێ ئاوم دەدایە تا دەمی تەڕکات. لیی دەگەڕام بۆ ڕۆژی دوایی بێم تەواو کات. ئەو گەلێ جار باسی ماڵەکەمانی بۆ دەکردین، بەڵام ئەم جارە بە پەرۆشەوە باسی دەکرد.
باوکم دەیگێڕایەوە، کە هاتمەوە لە هەندەران، هەستێکی نامۆم بوو. پاش پانزە ساڵ ژیان لەهەندەران ، کەسێ دەرگای لێ کردمەوە نامۆ بوو بۆم.
باوکم لە سەربانی ماڵ جێگایەکی سەرپێی دادەخا. شەوانە لە سەربان دەنوێ. ڕۆژ دەچێتە لای دادوەرێك کە هاوڕێی دێرینی بووە لە سلێمانی. داوای کڕینەوەی ماڵ دەکات. دادوەری پەروەردگار هاوکاری دەکات. کڕیار نایەوی ماڵەکە بفرۆشێتەوە بە خاوەن ماڵ. ئەو

بۆئاگایە لە نرخاندنی ماڵ بۆ کەسێکی کە مێژووی هەیە لەو ماڵەدا. سەلمە خانی نەنکم، پاش ئەوەی باپیرەم کۆچدەکات، لەو ماڵەدا ژیان بەسەر دەبات. ژیانی خۆی تەرخان دەکات بۆ بەخێوکردنی منداڵەکانی چیدی هاوسەرگیری ناکات. سێ منداڵ بەخێو دەکات، سەبری، لەتیف، پاشان کریم. خوشك و برا و کەس و کاری نائومێد بوون لەگەڕانەوەی کەریم زەند، پێیان وابوو لە ژیاندا نەماوە ئیدی ناگەڕێتەوە. ماڵ فرۆشراوە.

ئەو ماڵە گەڵی کەس تیا ژیا کوردی هەر چوار پارچە داگیرکراوەکە، نەدار، دەوڵەمەند، پیاو ماقوڵی شار، پیرو منداڵ. من لە هێمن موکریانی ناودارەوە دەسپێدەکەم، تا خزم و دۆست. برازا، خاڵوان، لالۆ، برای گە ورە تەنانەت خۆشم تێدا ژیام پاش هاوسەرگیریم. پارتی دیمۆکراتی کوردستان، پێگەی پارتی کۆمۆنیستی کارگەران. پاشان دەگەڕێمەوە بۆ سەرکردە کوردەکان کە بارزانی، شێخ محمود، پەیامنێرانی جیهانی، لە بیروت، لەندن، خاتوو سۆزان لە وڵاتە یەگرتوەکانی ئەمریکا سەردانی ئەو ماڵەیان کردوە.

خەڵکی گەڕەك ڕۆژانە نانیان لە سەرتەنووری دالان دەکرد، منداڵانی گەڕەك یاری. دوو دەرگای بوو بۆ کورتکردنەوەی ڕێگا، قەد بێ بوو بۆ ژن و منداڵ کە بەویدا ڕادەبوردن وەك تۆنێلێك بۆ کورت کردنەوەی ڕێگا. زۆری تر دەهاتن بۆ داری توو ومیوەی بەردار، سەرڕێی زۆر کەس بوو بۆ چوون بۆ وادەی پزیشك و سەردانی نریك سەرا، بۆ مانەوە وەك هۆتێل، بۆ چون بۆ پشووی هاوین بۆ سەردان. لە هاویندا لەسەر سەکۆ لە گۆڕسەوان جێگامان دادەخست بە ڕیز کەم شوێن بوو لە چیمەن لە حەوش و بان خاڵی بێ لە میوان.

ئەو دەمەی یەك تەلەفزیۆن لە گەڕەك هەبوو، پێکەوە تەماشامان دەکرد لەگەڵ دراوسێکان.

ئەو دەمەی تەلەفۆنی لە گەڕەك هەبوو، دەچوینە دوای دراوسێکان بۆ داواکانیان.

ئەو دەمەی یەك تەنوور هەبوو لە داڵان، هەمیشە نانی گەرممان بوو لەسەر خوان.

ئەو دەمەی باخەکەی یاریگەیەك بوو بۆ منداڵان،

باوکم لە کۆتایی وتەکانی وتی: تا دوا هەناسە دوای کرد:

ماڵەکە مەفرۆشن، ئەم ماڵە مەفرۆشن

منیش بەڵێنێکم دا : بەڵێن بەیەزدان،

من ماڵ نافرۆشم،

ئەگەر کراو ماڵەکمان بەر شەقام بکەوی، تا بێتە شەقامی گشتی، میری بێتە دیدی خانوو،

من مان دەگرم لە م زەویەدا، شورایەك بۆ ماڵەکە دەکەم بە پەت.
نامیلکەیەکی ناڕەزایی دەنووسم بۆ دەوڵەت.
بەیاخێك بە گەورەیی لێی دەنووسم،
ماڵەکەم نیشتمانمە،
من نیشتمانم نافرۆشم،
نایفرۆشم،
من نیشتمانم نافرۆشم …..

چرۆ زەند
zandchro@hotmai.com

June 27, 2019